

УДК 65.012.123

Забезпечення ринкового аспекту економічної безпеки фармацевтичних підприємств

Філіпковська Л.О.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри економіки та маркетингу
Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Савченко Г.С.

магістрант
Національного аерокосмічного університету імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Стаття присвячена дослідженню ринкової складової економічної безпеки підприємств фармацевтичної галузі України, а також її впливу на формування стратегічних задач розвитку суб'єктів господарювання. Виконано оцінку стану фармацевтичного ринку. Виявлено основні загрози, а також запропоновано можливі шляхи реалізації ринкового аспекту економічної безпеки підприємств фармацевтичної промисловості.

Ключові слова: фармацевтична галузь, економічна безпека, ринкова складова, загрози економічної безпеки, показники ринкової складової економічної безпеки фармпідприємств.

Філіпковская Л.А., Савченко А.С. ОБЕСПЕЧЕНИЕ РЫНОЧНОГО АСПЕКТА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена исследованию рыночной составляющей экономической безопасности предприятий фармацевтической отрасли Украины, а также ее влияния на формирование стратегических задач развития субъектов хозяйствования. Выполнена оценка состояния фармацевтического рынка. Выявлены основные угрозы, а также предложены возможные пути реализации рыночного аспекта экономической безопасности предприятий фармацевтической промышленности.

Ключевые слова: фармацевтическая отрасль, экономическая безопасность, рыночная составляющая, угрозы экономической безопасности, показатели рыночной составляющей экономической безопасности фармпредприятия.

Filipkovska L.O., Savchenko G.S. PROVIDING THE MARKET ASPECT OF THE ECONOMIC SECURITY OF PHARMACEUTICAL ENTERPRISES

The article is devoted to the research of the market component of the economic security of the enterprises of the pharmaceutical industry of Ukraine, as well as its influence on the formation of strategic tasks for the development of economic entities. The state of the pharmaceutical market was assessed. The main threats have been identified and possible ways of implementing the market aspect of the economic security of the pharmaceutical industry are suggested.

Keywords: pharmaceutical industry, economic security, market component, threats to economic security, indicators of the market component of the economic security of the pharmaceutical enterprise.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Показник здоров'я нації є одним з найважливіших індикаторів економічного рівня країни, оскільки висвітлює дійсний стан якості життя населення. Фармацевтична галузь відноситься до високотехнологічного та наукоємного виробництва. Розвиток та стабільність фармації має високий вплив на підвищення рівня економіки країни загалом, розвиток охорони здоров'я, страхового діла та фінансів.

Фармацевтична галузь є важливою ланкою господарства України. Її представляють більше сотні підприємств. Згідно з даними Державної служби статистики України спосте-

рігаються зростання частки вітчизняної продукції на внутрішньому ринку на 9,1% порівняно з 2016 р.; зростання експорту вітчизняної фармпромисловості (на 19% у 2016 р. порівняно з 2015 р.) [1].

Вихід України на європейські ринки спонукав до істотних змін у підготовці кадрів, модернізації обладнання, стандартів якості, відстежуванні фальсифікату, ціноутворенні та доступності ліків населенням. Україна має великий потенціал щодо виготовлення своїх високоякісних препаратів. Зараз існує значний резерв імпортозаміщення препаратів кардіології, анестезіології, ревматології, протими-

кробних засобів, що дає змогу відмовитись від 63% імпортних аналогів. Важливо, що вітчизняна фармацевтична промисловість забезпечує робочі місця понад 25 тис. громадян України без урахування фармацевтів та провізорів.

Утім, розвиток фармацевтичної галузі зазнає певних проблем. До загальних проблем відносяться умови діяльності підприємств України, а саме фінансові економічні зміни, нестабільність цінової та економічної політики держави, низька купівельна спроможність населення, недостатність власних обігових коштів у основних замовників. У фармацевтичному виробництві є специфічні проблеми [2, с. 247], такі як введення мораторію на підвищення цін і тарифів на лікарські засоби й продукцію медичного призначення, встановлення обмежень на торговельну націнку для дистриб'юторів лікарських засобів вітчизняного виробництва, висока ставка акцизного податку на лікарські препарати, низький технічний рівень виробництва в країні, висока собівартість продукції, падіння попиту на безрецептурні лікарські засоби, дефіцит сировини вітчизняного виробника та коливання цін на імпортну сировину.

У цих умовах досягнення належного рівня забезпечення населення лікарськими засобами багато в чому залежить від реалізації економічної безпеки фармацевтичної галузі.

Перелічені специфічні проблеми, а також посилення конкуренції на українському фармацевтичному ринку й конкуренції з більш дешевими препаратами виробників, не сертифікованих по GMP (Індія, Росія, Білорусь), свідчать про те, що успіх діяльності підприємств фармацевтичної галузі залежить від правильності вибраної моделі поведінки на ринку, збутової політики, ціноутворення тощо.

Вищенаведене зумовило актуальність статті, оскільки успіх діяльності фармацевтичних виробників є більш вразливим саме з ринкового аспекту економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значущість дослідження зумовлена тим, що в доступній вітчизняній та зарубіжній літературі практично відсутні роботи, які аналізують ринкову складову економічної безпеки у фармацевтичній галузі та вивчають її вплив на формування стратегічних задач розвитку фармпідприємств, а також на процеси досягнення економічної безпеки та підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання.

Фармацевтична галузь не може ефективно і налагоджено працювати без державного

втручання і підтримки. Інноваційні та інвестиційні державні програми спонукають до розвитку підприємства, держава не допускає монополізації ринку, а державні цільові програми намагаються забезпечити населення необхідними препаратами.

В економічній літературі навіть уведено і досліджено поняття фармацевтичної безпеки як складової економічної безпеки держави в умовах інноваційної моделі соціально-економічного розвитку.

Загальні проблеми економічної безпеки, що включають у себе елементи забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва, знайшли своє відображення в роботах Л.І. Абалкіна, Т.Г. Васильціва, В.М. Геєця, С.Б. Довбні, Т.Т. Ковальчука, О.М. Ляшенка та інших вчених.

Питаннями економічної безпеки фармацевтичної галузі займаються такі вітчизняні дослідники, як І.А. Герасименко, В.М. Голубка, Г.П. Оласюк, та такі зарубіжні вчені, як З.М. Голант, Д.А. Кузнєцов, Е.О. Коржавих, Л.В. Мошкова.

Визначенню методології та критеріїв забезпечення фармацевтичної безпеки держави, а також аналізу показників фармацевтичної безпеки з урахуванням тенденцій вітчизняного фармацевтичного ринку присвячено роботи А.Й. Дацко, О.І. Дацко, В.П. Черниха, В.В. Шаповалова.

Фармацевтичний ринок сьогодні має дуже багато проблем і загроз. Серед основних загроз слід назвати жорстку конкуренцію як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, недостатню роботу маркетингу, стійке місце іноземних виробників на вітчизняному ринку, збільшення фальсифікату. Всі ці загрози ще більше підкреслюють необхідність захисту галузі з боку ринкового аспекту економічної безпеки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, фармацевтична галузь є однією з провідних галузей в економіці країни, а забезпечення економічної безпеки цієї ланки – це пріоритетна задача. Але, проаналізувавши останні публікації, можемо зробити висновок, що аналізу саме ринкової складової економічної безпеки приділяється мало уваги або вона розглядається у складі іншого аспекту, незважаючи на те, що ця складова найбільше потребує реалізації заходів економічної безпеки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення концептуальних підходів до дослідження впливу ринкового аспекту на досягнення економічної безпеки підприємств фармацевтичної галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поява категорії економічної безпеки в науковій літературі обумовлена переходом економіки України до ринкової і як наслідок, виходом на світові ринки, поглибленням інтеграційних зв'язків тощо. Розвиток ринкових механізмів в економіці України значно посилює вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємств.

Економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до наявних умов, що не позначаються негативно на його діяльності [3].

Складовими економічної безпеки є фінансова, інтелектуальна, кадрова, техніко-технологічна, політико-правова, інформаційна, екологічна, силова.

Економічна безпека фармацевтичної галузі – стан фінансового, науково-дослідного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу галузі, а також інституційних, правових, організаційно-економічних відносин державних органів управління та виробників, що забезпечує її здатність функціонування на інноваційній основі та гарантує доступність для населення та високу медичну ефективність лікарських засобів [3].

Можна виділити дві основні загрози економічній безпеці фармацевтичної галузі країни [4, с. 26]:

1) нездатність забезпечити населення основною номенклатурою лікарських засобів, увесь цикл виробництва яких знаходиться на території держави;

2) низький рівень інновацій і технологій, що використовуються під час розроблення та виробництва лікарських засобів.

На основі літературних джерел визначено чотири принципи забезпечення економічної безпеки фармацевтичної галузі:

1) орієнтування на інноваційну модель розвитку галузі;

2) відведення якості, ефективності та безпечності лікарських засобів ключових позицій у фармпромисловості;

3) позначення пріоритетності національної фармацевтичної галузі в реалізації державних програм у сфері охорони здоров'я;

4) імпортозаміщення лікарських засобів.

Зважаючи на специфіку фармацевтичної галузі, у табл. 1 ми дали характеристику найвпливовіших складових економічної безпеки фармпідприємств (порядок переліку зроблено з урахуванням вагомості складової).

Беручи до уваги велику кількість конкурентів як на внутрішньому, так і зовнішньому

Таблиця 1

Складові економічної безпеки підприємства фармацевтичної галузі

Складові економічної безпеки	Характеристика складової економічної безпеки
Фінансова	Вказує на ефективне використання фінансових ресурсів. Основними проблемами є неправильне фінансове планування, управління активами, некоректна цінова політика, неправильно вибрана фінансова стратегія тощо.
Ринкова	Характеризує ступінь відповідності можливостей підприємства адаптуватися до зовнішніх умов та вимог ринку. Основними проблемами є зменшення частки на ринку, здача конкурентних позицій тощо.
Інтелектуальна та кадрова	Відповідає за збереження інтелектуального потенціалу підприємства. Загрозами стає недостатня кваліфікація персоналу, низька продуктивність, неправильне управління інтелектуальною власністю.
Техніко-технологічна	Основною задачею є відповідність технологій та обладнання сучасним аналогам з точки зору використання ресурсів. Основною проблемою є фізичне й моральне зношування бази.
Політико-правова	Правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства на всіх рівнях його діяльності. Причинами виникнення проблем є невиконання договірних відносин, господарські суперечки, зміна положень національного й міжнародного законодавства, економічна й політична блокада, ембарго.
Екологічна	Виконання екологічних норм, мінімізація забруднення навколишнього середовища. Основними проблемами постають штрафи за порушення екологічних норм, втрата ринку як наслідок порушення екологічних параметрів продукції.

ринках, дуже низьку платоспроможність населення, певні заборони у напрямі реклами лікарських засобів, помилки в політиці ціноутворення, можна стверджувати, що найбільшою загрозою економічній безпеці фармацевтичної галузі сьогодні зазнає саме з боку ринкової складової.

З іншого боку, нестабільність переваг покупців, неможливість контролювати або передбачити дії конкурентів й постачальників призводять до того, що незахищеність безпеки ринкового аспекту веде до збільшення загроз з боку інших складових. Так, наприклад, неправильна рекламна політика може створити негативний імідж компанії, що знизить продаж виготовленої продукції. Наслідком цього є зниження прибутку, що унеможливить або значно ускладнить розвиток та удосконалення самого підприємства (модернізацію обладнання, підвищення кваліфікації працівників, розробку нового препарату).

Через те, що саме ринкова складова вказує на рівень відповідності виробничих можливостей підприємства до запитів ринку, як налагоджено діють науково-дослідна робота, виробництво та збут, а також як діяльність підприємства відповідає потребам споживачів, покращення показників цієї складової приведе до покращення показників інших складових.

Фармацевтичний ринок – один з найпотужніших промислових секторів економіки України. Незважаючи на те, що ключові макроекономічні показники країни погіршуються (ВВП збільшився за минулий рік лише на 2,9%, а в 2015 р. впав на 31,3%, загальний державний борг в доларовому еквіваленті досяг відмітки 75,01 млрд. спостерігається нестабільність курсу валют), фармацевтична промисловість продовжує розвиватися. За підсумками 2016 р. обсяг продажів лікарських засобів склав 60 млрд. грн. за 1,5 млрд. упаковок.

З березня 2017 р. фіксується певна стабілізація курсу гривні до долара і, як наслідок, відбувається зменшення роздрібних цін на імпортні лікарські засоби. Якщо така ситуація продовжиться, то ціни й на українські препарати також стабілізуються.

Аналізуючи структуру споживання лікарських засобів, бачимо, що переваги українців зміщуються в бік вітчизняної продукції, що дало змогу українським виробникам зміцнити свої позиції на ринку.

На рис. 1 та 2 показано обсяги продажів лікарських засобів на українському фармацевтичному ринку за 2014–2016 рр. із зазна-

ченням темпів приросту/убутку порівняно з попереднім роком.

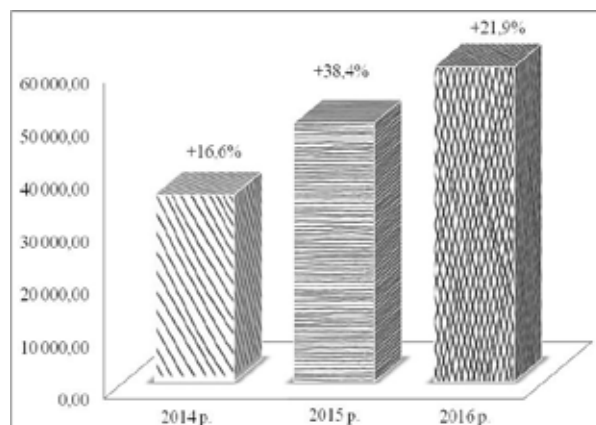

Рис. 1. Динаміка аптечних продажів лікарських засобів за 2014–2016 рр., млн. грн.

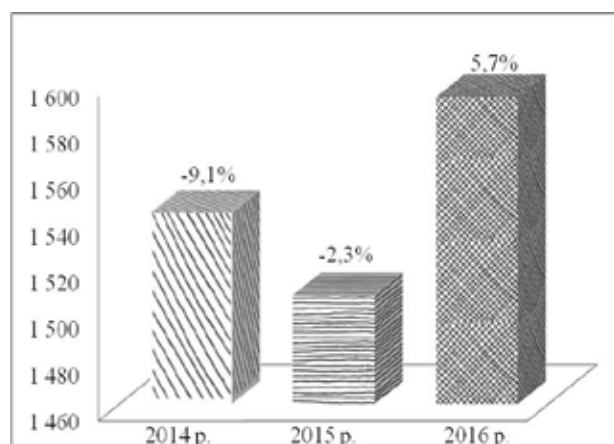

Рис. 2. Динаміка аптечних продажів лікарських засобів у натуральному вираженні за 2014–2016 рр., млн. упаковок

Система розвитку фармацевтичного ринку дуже складна. Стримуючими факторами є значне перевищення пропозиції над попитом, недостатнє використання ресурсного потенціалу, значна різниця у зростанні ринку в грошовому та натуральному вираженні.

Таким чином, успішне вирішення ринкового аспекту економічної безпеки фармпідприємства допоможе знайти шляхи виживання та адаптуватися до певних умов функціонування.

За ринкову складову безпеки на підприємстві відповідає служба маркетингу. Цей аспект безпеки вказує на рівень відповідності виробничих можливостей підприємства до зовнішніх, що формуються в ринковому середовищі, тобто на те, наскільки науково-дослідна робота, виробнича і збутова діяльність відповідають запитам ринку і конкретним потребам споживачів.

Авторами досліджено загрози ринкової складової економічної безпеки фармпідприємств. На рис. 3 представлено внутрішні та зовнішні види загроз.

Нині головною загрозою ринкової складової економічної безпеки фармацевтичної галузі є дуже низька платоспроможність населення. Тобто на практиці не виконується головна мета будь-якої галузі – доведення продукції до споживача. Для ліквідації цієї загрози треба вирішити проблему ціноутворення та нарахування відсотків на лікарські засоби як власного виробництва, так і імпортованих засобів.

Серед нечесних дій конкурентів в середовищі ринку можна виділити корупцію в ліцензійній сфері. Також серед вагомих ризиків, що вплинуть на адаптацію підприємств на ринку, є змоги до порушення антимонопольного законодавства, порушення стандартів без-

пеки виробленої продукції, невідповідність до вимог реклами (бо реклама лікарських засобів значно відрізняється від реклами будь-яких інших засобів, що обумовлено її специфікою), неправомірне використання об'єктів інтелектуальної власності.

Не можна не відзначити складність виходу українських виробників на європейський ринок. І ця складність стосується більше не якості продукції, адже в Україні діють такі ж стандарти до якості, що й в країнах ЄС, а саме недосконалість правової системи. Нормативні акти, що діють зараз, дають змогу зарубіжним компаніям майже вільно продавати свої препарати на ринку України, а вихід українських компаній на зарубіжні ринки дуже складний. Виробництво фармацевтичної продукції в Україні здійснюють близько 120 підприємств. Найбільшими українськими виробниками

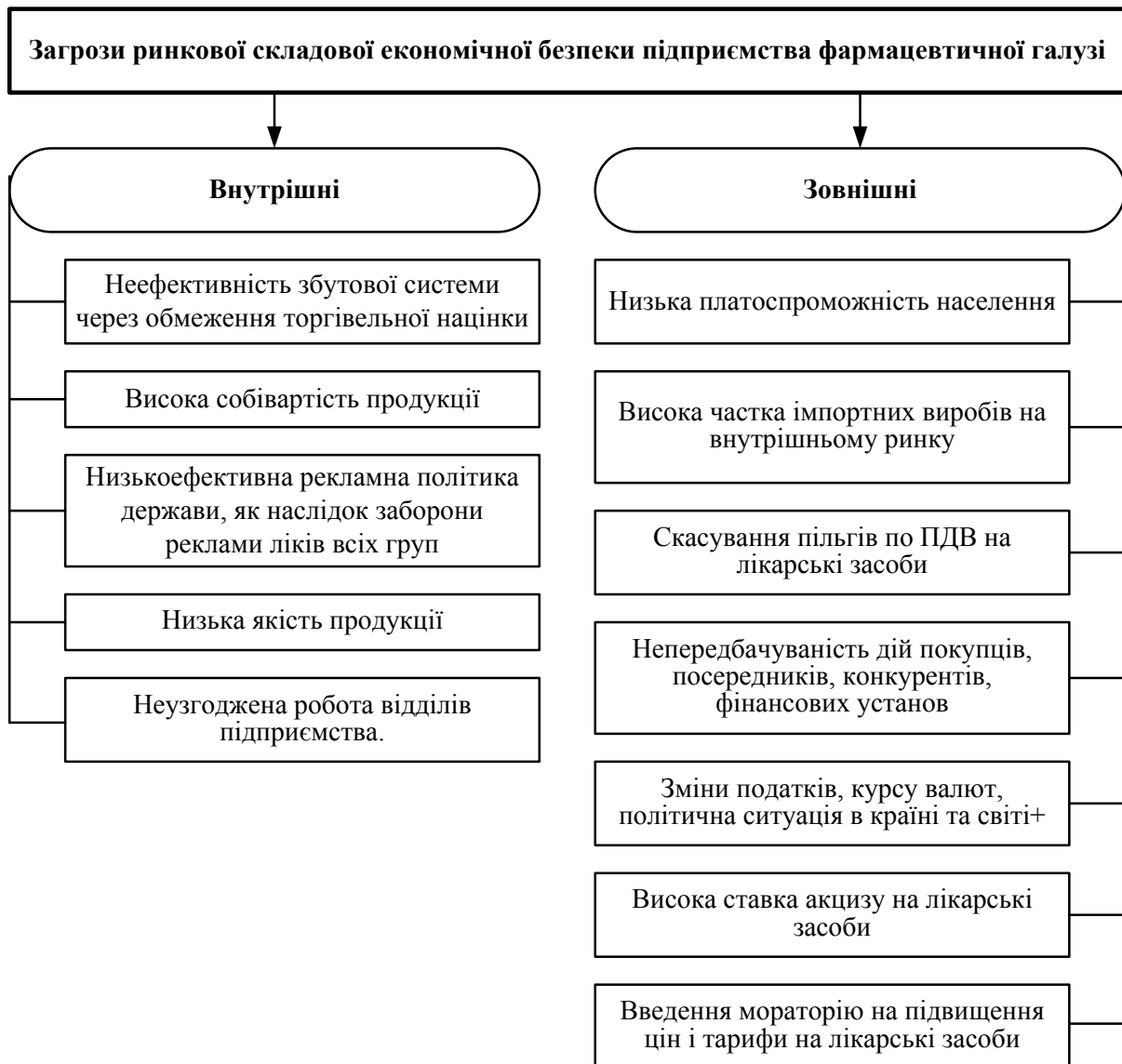

Рис. 3. Види загроз ринкової складової економічної безпеки

фармацевтичної продукції є ПАТ «Фармак», Корпорація «Артеріум» («Київмедпрепарат», «Галичфарм»), ПрАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»».

На базі літературних джерел [3; 4, с. 25–26] виділено економічні показники, що характеризують ринкову складову економічної безпеки підприємств фармацевтичної галузі:

- коефіцієнт ринкової віддачі активів, що повинен зростати;
- частка фірми на ринку, що повинна зростати;
- коефіцієнт інноваційних витрат, що повинен зростати;
- коефіцієнт ефективності рекламної політики підприємства (позитивний результат спостерігається за значення більш 15%).

За даними Державної служби статистики [1] були розраховані вищезазначені показники для п'яти фармпідприємств України. Підприємства були вибрані за рейтингом обсягу аптечних продажів у грошовому вимірі. Результати наведено в табл. 2.

Аналіз значень показників ринкової безпеки основних підприємств фармацевтичної галузі вказує на досить низький рівень ринкової безпеки. Показники мають тенденцію до збільшення, але зростають недостатніми темпами. Найбільш вразливим виявлено показник ефективності реклами, який в усіх випадках є нижче нормативного (>15%), за винятком ПАТ «Фармак».

Не досить високим є й коефіцієнт інноваційних витрат, що з роками здебільшого погіршується.

Для успішної реалізації ринкового аспекту економічної безпеки підприємств фармацевтичної галузі авторами розглянуто та сформульовано проблеми, які потребують подальшого вирішення (табл. 3).

Розвиток вітчизняного фармацевтичного ринку не може здійснюватись без урахування досвіду провідних країн та країн-сусідів. Виділимо особливості вжиття заходів щодо досягнення економічної безпеки цих держав.

Так, проблемами безпеки фармацевтичної галузі в Польщі займаються спеціальні фірми, які звітують Міністерству охорони здоров'я, і їх функції не дублюються.

Наприклад, в Білорусії питанням економічної безпеки займається лише держава, оскільки майже всі підприємства-виробники є державними і функціонують завдяки реалізації державних програм. Для захисту ринку від імпорту країна реалізує державну закупівлю препаратів для госпіталів. Також однією з найуспішніших програм імпортозаміщення є програма виготовлення ліків для хворих на цукровий діабет на одному з найбільших заводів країни. За минулий рік Білорусь зменшила обсяг імпортованих засобів за рахунок виробництва аналогічних на 2%. На перше півріччя 2017 р. в грошовому вимірі доля вітчизняних препаратів досягла 53%. Згідно з даними Белстату їх ринок забезпечений власними ліками на 70%, до того ж цей показник з кожним місяцем лише збільшується.

Висновки з цього дослідження. Фармацевтична галузь для досягнення своєї мети – покращення здоров'я населення – пови-

Таблиця 2

Показники ринкової складової безпеки фармпідприємств України

Підприємство	Коефіцієнт ринкової віддачі активів			Частка фірми на ринку, %			Коефіцієнт інноваційних витрат			Коефіцієнт ефективності рекламної політики, %		
	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
ПрАТ «Дарниця»	0,182	0,171	0,125	7,254	7,598	5,685	0,164	0,168	0,133	4,47	3,94	2,72
ПАТ «Фармак»	0,088	0,118	0,155	5,917	8,028	11,287	0,072	0,086	0,112	14,17	16,36	17,20
ПАТ «Галичфарм»*	0,024	0,054	0,038	0,624	1,312	1,035	0,028	0,064	0,044	8,11	9,14	14,69
ПАТ «Київмедпрепарат»*	0,095	0,036	0,038	3,201	1,198	0,845	0,111	0,050	0,042	12,10	2,01	2,55
ПАТ «Київський вітамінний завод»	0,081	0,273	0,133	1,108	3,424	2,411	0,054	0,144	0,109	5,35	4,92	5,20

* підприємства корпорації «Артеріум»

Таблиця 3

Основні проблеми, які потребують вирішення під час реалізації ринкового аспекту економічної безпеки підприємств фармацевтичної галузі

№	Проблема	Заходи щодо досягнення ринкової складової безпеки
1.	Розвиток конкурентоздатності галузі	1) Моніторинг та діагностика внутрішніх та зовнішніх погроз; 2) підвищення рівня організаційного менеджменту, удосконалення методів управління економічною діяльністю фармпідприємств та процесами збуту; 3) запобігання ймовірних ризиків на підприємствах фармацевтичної галузі [5, с. 11]; 4) стратегічне планування процесу підвищення якості функціонування внутрішнього середовища фармпідприємств; 5) адміністрування на підприємствах, орієнтоване на попередження та пом'якшення впливу довгострокових негативних наслідків кризи.
2.	Удосконалення рекламної політики	1) Впровадження належної законодавчо-нормативної бази; 2) соціально-психологічне дослідження споживачів фармацевтичного ринку; 3) підвищення рівня інформаційного забезпечення ринку; 4) підвищення ролі цільового маркетингу.
3.	Збільшення частки вітчизняних препаратів на ринку	1) Розроблення системи заходів щодо припинення поширення імпорتنих засобів (часткова заборона або складність виходу на ринок, можливо, підвищення податків як на іноземні підприємства-виробники, так і на вітчизняні дистриб'ютори); 2) регулювання податкової, експортної, митної політики держави.
4.	Висока ціна на продукцію за рахунок собівартості	1) Регулювання амортизаційної, податкової, бюджетної політики держави; 2) впровадження системи страхового або державного повернення коштів за ліки кінцевому споживачу.
5.	Повільний розвиток інновацій у галузі	1) регулювання патентної, бюджетної, кредитної інноваційної політики держави; 2) підвищення ролі маркетингу інновацій; 3) організація уніфікованого діловодства, порядку зберігання, перевезення носіїв комерційної таємниці.

нна вирішити для себе певні соціальні задачі: підвищення якості фармацевтичного забезпечення, доступність, раціональне використання лікарських засобів та ресурсів, а потім оцінка впливу на показники здоров'я населення.

Таким чином, підкреслено значущість ринкового аспекту економічної безпеки у фармацевтичній галузі – відповідальність за дове-

дення виготовленої продукції до конкретного споживача. Для досягнення стійко високих показників ринкової складової потрібна реалізація спільної стратегії держави та підприємств щодо забезпечення належної нормативної бази, покращення інвестиційного клімату, імпортозаміщення та підтримки українського виробника.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна служба статистики України. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html.
2. Мороз С.Г. Особливості та проблеми розвитку фармацевтичної галузі в Україні / С.Г. Мороз // Професійний менеджмент в сучасних умовах розвитку ринку : матеріали III науково-практичної конференції (4 листопада 2014 р.). – Х., 2014. – С. 245–248.
3. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / [В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко]. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pidruchniki.com>.
4. Вороніна І.С. Фармацевтична безпека як складова економічної безпеки держави в умовах інноваційної моделі соціально-економічного розвитку / І.С. Вороніна // Право та інноваційне суспільство. – 2016. – № 2 (7). – С. 24–28.
5. Лебединець В.О. Оцінювання, аналізування та управління ризиками для якості на фармацевтичному підприємстві / В.О. Лебединець, С.М. Коваленко // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. – 2011. – № 6 (20). – С. 10–15.